

بسمه تعالی

درس فلسفه تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران

موضوع: تعاریف، تفاوت ها و تقسیم بندی های تربیت رسمی و غیر رسمی

تهیه کننده و ارائه دهنده

علی اقبالی

برخی از تعاریف تعلیم تربیت رسمی از دیدگاه متخصصان

۱. تعریف مانرو در دایره المعارف تعلیم و تربیت: از نظر مانرو آموزش رسمی شامل نوعی تعلیم و تربیت است که به طور مستقیم، آگاهانه و نظامند اعمال می شود. خود آگاهی معلمان و شاگردان نسبت به فرایند تربیت، مولفه اساسی تربیت رسمی در نظر مانرو است که در تربیت غیر رسمی وجود ندارد.
۲. تعریف کارتر مولف فرهنگ تعلیم و تربیت: این تعریف که بیشتر بر جنبه های مدیریتی تاکید دارد. از نظر کارتر، تربیت رسمی، تربیتی است قراردادی و هدفمند که به صورت منطقی و برنامه ریزی شده و نظامند اداره می شود و تابع شرایطی است که قراردادی بودن بر آن تحمیل می نماید.
۳. تعریف از نظر فاگرلیند و توماس: از نظر این متخصصان، تربیت رسمی عبارت از جریان تبیین سازوکارهای اجتماعی، عرضه هویت فرهنگی، اعمال کنترل اجتماعی، تولید نیروی کار، ایجاد تحرک اجتماعی، مشروعیت بخشی سیاسی و بالاخره برانگیختن تغییرات اجتماعی است.
۴. تعریف کومبز و احمد: از نظر این متخصصان، تربیت رسمی عبارت است از تعلیم و تربیتی که نهادینه شده، حاوی سطح بندی های زمان دار است، ساختار سلسله مراتبی دارد و از تحصیلات ابتدایی تا دانشگاهی را دربر می گیرد.

تقسیم بندی تعلیم تربیت از نظر فلیپ کومبز و احمد

۱. تربیت رسمی، تربیت رسمی عبارت است از تعلیم و تربیتی که نهادهای شده، حاوی سطح بندی های زمان دار است، ساختار سلسله مراتبی دارد و از تحصیلات ابتدایی تا دانشگاهی را دربر می گیرد.

۲. تربیت شبه رسمی: شامل هر نوع فعالیت تربیتی نظامند است که خارج از چارچوب های نظام رسمی صورت می گیرد و بر اهداف خاصی متمرکز است و برای گروههای ویژه ای ارائه می شود.

۳. تربیت غیر رسمی: همان فرایند دائمی یادگیری است که در آن هر کس می تواند در جریان تجربه های روزانه و در خلال ارتباط با محیط، به مهارت ها، دانش ها، باورها و بصیرت هایی دست یابد. تربیت غیر رسمی نظامند نیست و دارای سازمان ویژه نمی باشد.

تفاوت های تربیت رسمی و غیر رسمی

۱. برخی از متخصصان تفاوت تربیت رسمی و غیر رسمی را در ویژگی های محل اجرای این دو نوع تربیت می دانند. از نظر آنها تربیت رسمی منحصر در مدرسه انجام می شود در حالی تربیت غیر رسمی در مکان های دیگر.
۲. برخی دیگر از متخصصان تفاوت های تربیت رسمی غیر رسمی را در موارد ذیل می دانند:
 - الف. اهداف تربیت رسمی از تربیت غیر رسمی متفاوت است.
 - ب. تربیت رسمی دارای ساختار معین و متمرکز است ولی تربیت غیر رسمی فاقد ساختار معین و سلسله مراتبی است.
 - ج. تربیت غیر رسمی بر خلاف تربیت رسمی دارای انعطاف است.
 - د. تربیت رسمی نسبت به تغییرات اجتماعی دیر واکنش می دهد.

بدیل ها و جایگزین های تربیت رسمی

۱. برخی فیلسوفان انسان گرا و طبیعت گرا از مدت ها قبل با رسمیت و انضباط خشک دانشگاهها و مدارس مخالفت ورزیده اند. اندیشمندان پراگماتیست (عمل گرا) نیز بر ناکارآمدی آموزش های عمومی و تخصصی تاکید داشته اند از طرف دیگر فلاسفه انتقادی نیز بر رسمیت زدایی و ایدئولوژی زدایی تربیت رسمی تاکید ورزیده است و خواستار برملا نمودن فرهنگ استبدادی و پیامهای مخفی و تحمیلی تعلیم و تربیت رسمی شده اند.

بسیاری از منقدان تربیت رسمی از تربیت شبه رسمی و غیر رسمی به عنوان بدیل ها و جایگزین های تربیت رسمی سخن گفته اند. و برخی نیز از ترکیب هر سه نوع تربیت در جهت کارآمدسازی نظام تربیتی دفاع کرده اند.

برخی از انتقادهای نظریه های انتقادی به تعلیم و تربیت رسمی

۱. آموزش رسمی ساختار طبقاتی موجود در جامعه را تداوم می بخشد.
۲. آموزش رسمی بازتاب منافع گروههای مسلط و طبقه حاکم است.
۳. آموزش رسمی موجب بازتولید فرهنگ طبقاتی و ساختار طبقاتی می شود.
۴. آموزش رسمی با نظام صنعتی مطابقت دارد و در خدمت اهداف صنعت و نظام کارخانه ای است.
۵. آموزش رسمی حافظ نظام سرمایه داری و تضمین کننده منافع آن است.
۶. آموزش رسمی به عنوان ابزار اعمال کنترل طبقه حاکم عمل می کند.
۷. آموزش رسمی معمولاً برای همه کسانی که خاستگاه طبقاتی مشترکی دارند، آینده مشابهی را رقم می زند.
۸. آموزش رسمی بیشتر برای حل مشکلات به راهکارهای مدیریتی تاکید دارد.

ادامه برخی از انتقادهای نظریه های انتقادی به تعلیم و تربیت رسمی

۹. آموزش رسمی با تاکید بر تست های ضریب هوش و آزمون هایی که جهت گیری های فرهنگی، جنسیتی و اقتصادی دارند، افراد را مانند اشیا طبقه بندی می کنند.

۱۰. آموزش رسمی به مثابه یک بازار فرهنگی عمل می کند و فروش کالاهای فرهنگی متناسب با قواعد بازار و بر اساس یک واحد پول مشترک (مدرک تحصیلی) صورت می گیرد.

۱۱. آموزش رسمی، فرهنگ ها، زبان ها را دسته بندی کرده و برخی را بر برخی دیگر ترجیح می دهد.

۱۲. آموزش رسمی عرصه ظهور تفکر انتقادی است و به دلیل برخورداری از عناصر متناقض می تواند در برابر سلطه فرهنگی، به مقاومت توده ها کمک کند.